

Přílohy

Seznam vyobrazení

- 1) Richard Pavlík (zcela vlevo) s přáteli ve Vsetíně v srpnu 1914. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)
- 2) Jaroslav Brda se sestrou a rodiči krátce před válkou. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-5535)
- 3) Štít zavěšený na průčelí první vojenské pekárny na našem území, která byla vybudována za francouzské okupace Prahy v letech 1741-1742, francouzský nápis hlásá: „*Umění vítězit je ztraceno bez umění nasytit.*“ (Foto: VHÚ Praha, psb. Týlový materiál, XXII-180)
- 4) Zavedení polní kuchyně M 09 do výbavy rakousko-uherské armády znamenalo v systému distribuce stravy revoluci. Halič, 1915. (Foto: VHÚ Praha)
- 5) Aranžovaná fotografie ze začátku války. (Foto: VHÚ Praha, VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-9512)
- 6) Život u plukovního trénu byl o poznání příjemnější než na frontě, třetí zleva stojí Richard Pavlík. Bardějov, prosinec 1914. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)
- 7) Odvádění zrekvírovaného dobytka na etapní jatka. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-9513)
- 8) Etapní jatka na východní frontě, asi 1917. (Foto: VHÚ Praha, VSS 31/2016)
- 9) Armádní drůbežárna v Kowelu, kolem 1917. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-9513)
- 10) Svoz mouky koněspřežní železnicí do divizních pekáren. (Foto: VHÚ Praha, psb. Fotografie)
- 11) Škrábání brambor na palubě lodi SMS Habsburg. (Foto: VHÚ Praha)
- 12) Sušené ryby na palubě lodi SMS Habsburg. V druhé polovině války se toto nenáviděné jídlo hojně vydávalo i vojákům v hlubokém vnitrozemí a u kádrových posádek nahradilo do té doby preferované hovězí. (Foto: VHÚ Praha)
- 13) Zásobovací kolona v Karpatech, červeně označený Richard Pavlík, únor 1915. (VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)

14) Přeprava proviantu do první linie, vlevo jsou vidět varnice s teplým jídlem. V nedostupných úsecích se ve varnicích strava nejen přenášela, ale i vařila, což však nebylo pro kuchaře příliš komfortní. (Foto: VHÚ Praha, psb. Fotografie)

15) Výdej stravy kdesi na východní frontě, asi 1916. (Foto: VHÚ Praha)

16) Vojáci z královehradeckého c. a k. polního mysliveckého praporu č. 2 si nabírají vodu ve vyprahlé krajině slovinského Krasu. Většina mužů zvolila pro nabrání vody místo polních lahví své jídelní misky, které měly více než dvojnásobný objem. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4897)

17) Společná péče o oheň v podání vojáků c. a k. pěšího pluku č. 3. Východní fronta, 1915. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)

18) Společná péče o oheň v podání vojáků c. k. zeměbraneckého pěšího pluku Jičín č. 11. Východní fronta, 1915-1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4901)

19) Srdce každého krytu představovala polní kamínka, na kterých si vojáci mohli ohřát vodu nebo potraviny, na snímku je zachycen patrně komfortnější důstojnický kryt u c. k. zeměbraneckého pěšího pluku Jičín č. 11. Východní fronta, 1915-1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4901)

20) V době války byla vazba na skupinu bezpečnější než vazba na jednotlivce. Východní fronta, 1915-1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4901)

21) Rozbalování balíčku z domova. Východní fronta, 1915-1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4901)

22) Vánoční nadílka v zákopech v roce 1915, mezi ceněné vánoční dárky patřily pletené zimní doplňky, alkohol a cigarety. (Foto: VHÚ Praha)

23) Období hojnosti: Vánoční stromeček vozatajstva c. k. zeměbraneckého pěšího pluku Brno č. 14 ozdoben ovocem, cukrovím a ořechy. Pod stromečkem stojí za povšimnutí nedostatková vánočka, která se podle nařízení o šetření moukou nesměla o Vánocích roku 1915 péct. (Foto: VHÚ Praha, psb. Fotografie)

24) Přeprava plzeňského piva do etapních prostor. Halič, léto 1915. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-9512)

- 25)** Honosné vojenské zátiší v Lubiatówě. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-9513)
- 26)** Interiér vojenského zátiší, nechyběly ani časopisy a noviny. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4901)
- 27)** Skromné vojenské zátiší c. k. zeměbranceckého pěšího pluku Jičín č. 11 na východní frontě, 1915–1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4901)
- 28)** Typická ulice s pouličními prodejny v haličském městě, Volodymyr-Volynskij, kolem 1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)
- 29)** Taneční zábava, při které si část vojáků oblékla přes uniformu improvizované ženské šaty. Alkohol umožnil vojákům se alespoň na chvíli odreagovat a zapomenout na starosti všedního dne. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4901)
- 30)** Noviny se nebály doporučit alkohol jako ideální dárek pro vojáky na frontě. (Foto: *Die Muskete*. Wien: 17. Februar 1916, **XXI**(542).)
- 31)** „Z jedné rodiny zůstalo desetileté děvčátko, bledé a vyděšené, na spáleništi chalupy vaří na zbytku krbu zemáky. Dali jsme jí pár bochníků chleba, nezvedla ani hlavu...“ Karpaty, květen 1915. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)
- 32)** Pohlednice s obrázkem Rosy Zenochové – „hrdinky z Ravy Ruske“. Rusínská dívka nosila vojákům na frontu vodu a při tom sama utrpěla těžké zranění. (Foto: Soukromý archiv)
- 33)** Výpomoc v zemědělství. Halič, 1917. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-9513)
- 34)** Soukromý chov králíků. (Foto: Soukromý archiv)
- 35)** Zakázané ovoce. Slovinsko, 1917. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4897)
- 36)** Cesta na frontu lemovaná fíkovníky, za pozornost stojí původní rukopisný popis. Slovinsko, 1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)

37) Přístřešek vojáků kroměřížského c. a k. pěšího pluku č. 3 v krasové dolině na sočské frontě. Improvizovaný stolek s potravinami v popředí symbolizuje snahu vojáků zařídit si v zákopech alespoň náznak kulturního prostředí a pohodlí. Voják sedící ve dveřích je Richard Pavlík. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)

38) Stravování důstojníků u c. k. zeměbraneckého pěšího pluku Jičín č. 11 na východní frontě, asi 1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4901)

39) Zástup italských vojáků zajatých vojáky královehradeckého c. a k. polního mysliveckého praporu č. 2 na sočské frontě, myslivec v popředí využil příležitosti a vybavil se italskou polní lahví M1917, která měla větší objem než rakouské modely a ve vyprahlé krasové krajině představovala ceněnou kořist. Slovinsko, 1917. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4897)

40) Jídelní misky M1912 našly využití i při osobní hygieně. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-4897)

41) Nedostatek potravin nutil i vojáky na frontě využívat vhodnou půdu k hospodaření, na fotografii vojáci kroměřížského c. a k. pěšího pluku č. 3 obdělávají půdu v jedné z krasových dolinek na sočské frontě. Slovinsko, 1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)

42) Sklizeň v krasové dolince na sočské frontě. Slovinsko, 1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-6259)

43) Na konci roku 1916 se u některých kádrových posádek objevily takzvané „menážkarty“ – jednoduché opatření, aby nikdo nešel na oběd dvakrát. Příslušné datum kuchař při výdeji stravy vždy proštípl. Originální „menážkarta“ pochází z pozůstalosti Jaroslava Brdy. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-5535)

44) Po obědě nechávali kuchaři neodebraný zbytek stravy k volnému odběru. Protože na všechny se „reservo“ dostat nemohlo, probíhala nad kotlem zuřivá bitva, která někdy semlela i samotného kuchaře. Karikatura Jaroslava Brdy, Bruck nad Murou, 1916-1917. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-5535)

45) Výdej oběda z rukou „špekouna“. Karikatura Jaroslava Brdy, Jižní Tyroly, 1915. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-5535)

46) Večerní beseda na latríně, kadibudka vlevo byla určena pro hodnosti od četaře výše. Karikatura Jaroslava Brdy, Jižní Tyroly, 1915. Karikatura Jaroslava Brdy, Jižní Tyroly, 1915. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-5535)

47) Typické dilema vojáků na karikatuře Jaroslava Brdy. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-5535)

48) Vyjednávání dvojice českých vojáků a jejich židovského spolubojovníka o prodeji slaniny. Karikatura Jaroslava Brdy, Jižní Tyroly, 1915-1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-5535)

49) Jeden z nejhorších trestů, který vojákům za opilství hrozil, bylo uvázání. Karikatura Jaroslava Brdy, Jižní Tyroly, 1916. (Foto: VHÚ Praha, psb. Varia, XIII-5535)

50) „*Pokud se vám odebraná strava nelíbí, pošlu Vás na dovolenou do Vídně!*“ V druhé polovině války se mnozí muži hlásili dobrovolně na frontu v naději, že dostanou více jídla než v hladovějícím zápolí. (Foto: *Die Muskete*. Wien: 17. Februar 1916, **XXI**(542).)

Obrazové přílohy

1) Richard Pavlík (zcela vlevo) s přáteli ve Vsetíně v srpnu 1914.

2) Jaroslav Brda se sestrou a rodiči krátce před válkou.

- 3) Štít zavěšený na průčelí první vojenské pekárny na našem území, která byla vybudována za francouzské okupace Prahy v letech 1741–1742, francouzský nápis hlásá: „*Umění vítězit je ztraceno bez umění nasytit.*“

- 4) Zavedení polní kuchyně M 09 do výbavy rakousko-uherské armády znamenalo v systému distribuce stravy revoluci. Halič, 1915.

5) Aranžovaná fotografie ze začátku války.

6) Život u plukovního trénu byl o poznání příjemnější než na frontě, „kantorská parta“ Richarda Pavlíka, který stojí třetí zleva. Bardějov, prosinec 1914.

7) Odvádění zrekvírovaného dobytka na etapní jatka.

8) Etapní jatka na východní frontě, asi 1917.

9) Etapní drůbežárna v Kowelu, kolem 1917.

10) Svoz mouky koněspřežní železnicí do divizních pekáren.

11) Škrábání brambor na palubě lodi SMS Habsburg.

12) Sušené ryby na palubě lodi SMS Habsburg. V druhé polovině války se toto nenáviděné jídlo hojně vydávalo i vojákům v hlubokém vnitrozemí a u náhradních těles nahradilo do té doby preferované hovězí.

13) Zásobovací kolona v Karpatech, červeně označený Richard Pavlík, únor 1915.

14) Přeprava proviantu do první linie, vlevo jsou vidět varnice s teplým jídlem.
V nedostupných úsecích se ve varnicích strava nejen přenášela, ale i vařila, což však
nebylo pro kuchaře příliš komfortní.

15) Výdej stravy kdesi na východní frontě, asi 1916.

16) Vojáci z královehradeckého c. a k. polního mysliveckého praporu č. 2 si nabírají vodu ve vyprahlé krajině slovinského Krasu. Většina mužů zvolila pro nabrání vody místo polních lahví své jídelní misky, které měly více než dvojnásobný objem.

17) Společná péče o oheň v podání vojáků c. a k. pěšího pluku č. 3. Východní fronta, 1915.

18) Společná péče o oheň v podání vojáků c. k. zeměbraneckého pěšího pluku Jičín č. 11. Východní fronta, 1915–1916.

19) Srdce každého krytu představovala polní kamínka, na kterých si vojáci mohli ohřát vodu nebo potraviny, na snímku je zachycen komfortnější důstojnický kryt u c. k. zeměbraneckého pěšího pluku Jičín č. 11. Východní fronta, 1915–1916.

20) V době války byla vazba na skupinu bezpečnější než vazba na jednotlivce. Východní fronta, 1915–1916.

21) Rozbalování balíčku z domova. Východní fronta, 1915–1916.

22) Vánoční nadílka v zákopech v roce 1915, mezi ceněné vánoční dárky patřily pletené zimní doplňky, alkohol a cigarety.

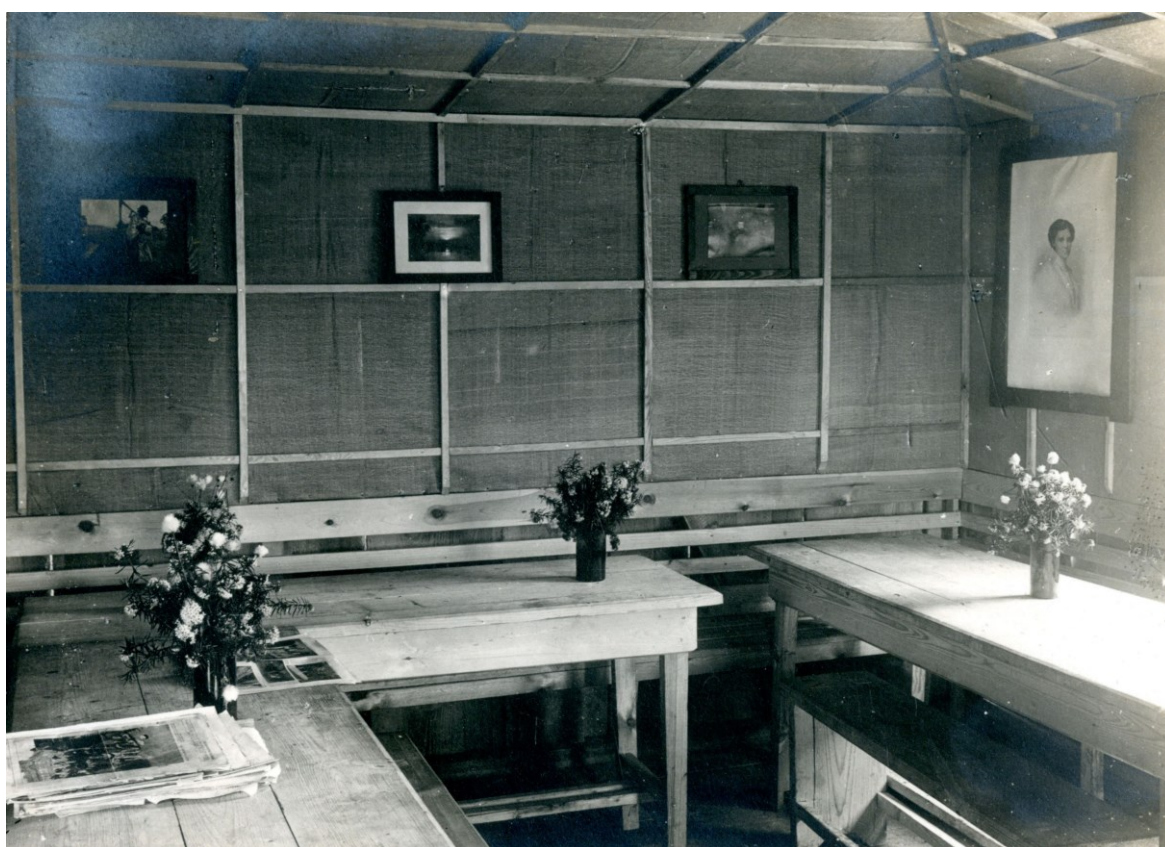
23) Období hojnosti: Vánoční stromeček vozatajstva c. k. zeměbraneckého pěšího pluku Brno č. 14 ozdoben ovocem, cukrovím a ořechy. Pod stromečkem stojí za povšimnutí nedostatková vánočka, která se podle nařízení o šetření moukou nesměla o Vánocích roku 1915 péct.

24) Přeprava plzeňského piva do etapních prostor. Halič, léto 1915.

25) Honosné vojenské zátíši v Lubiatówě.

26) Interiér vojenského zátíši, nechyběly ani časopisy a noviny.

27) Skromné vojenské zátíší c. k. zeměbranceckého pěšího pluku Jičín č. 11.

28) Typická ulice s pouličními prodejny v haličském městě.

29) Taneční zábava, při které si část vojáků oblékla přes uniformu improvizované ženské šaty. Alkohol umožnil vojákům se alespoň na chvíli odreagovat a zapomenout na starosti všedního dne.

Eine angenehme Ueberraschung im Felde.

„PALUGYAY SEKT“

Zeichnung von Fritz Schönflug im Auftrag der Wein- und Champagner-Kellerei

J. PALUGYAY & SÖHNE

WIEN I. Wollzeile Nr. 32 Tel. 15-29	POZSONY „Château Palugyay“ Tel. 11	BUDAPEST VI. Eötvös uita 30 Tel. 91-27

30) Noviny se nebály doporučit alkohol jako ideální dárek pro vojáky na frontě.

31) „Z jedné rodiny zůstalo desetileté děvčátko, bledé a vyděšené, na spáleništi chalupy vaří na zbytku krbu zemáky. Dali jsme ji pár bochníků chleba, nezvedla ani hlavu...“ Karpaty, květen 1915.

32) Pohlednice s obrázkem Rosy Zenochové – „hrdinky z Ravy Ruske“. Rusínská dívka nosila vojákům na frontu vodu a při tom sama utrpěla těžké zranění.

33) Výpomoc v zemědělství. Halič, 1917. (Foto: VHÚ Praha)

34) Soukromý chov králíků.

35) Zakázané ovoce. Slovinsko, 1917.

36) Cesta na frontu lemovaná fikovníky, za pozornost stojí původní rukopisná popiska.
Slovinsko, 1916.

37) Přístřešek vojáků c. a k. pěšího pluku č. 3 v krasové dolině na sočské frontě. Improvizovaný stůl s potravinami v popředí symbolizuje snahu vojáků zaříditi si v zákopech alespoň náznak kulturního prostředí a pohodlí. Voják sedící ve dveřích je Richard Pavlík.

38) Stravování důstojníků u c. k. zeměbranceckého pěšího pluku Jičín č. 11 na východní frontě, asi 1916.

39) Zástup zajatých italských vojáků na sočské frontě, myslivec v popředí využil příležitosti a vybavil se italskou polní lahví M1917, která měla větší objem než rakouské modely a ve vyprahlé krasové krajině představovala ceněnou kořist. Slovinsko, 1917.

40) Jídelní misky M1912 našly využití i při osobní hygieně.

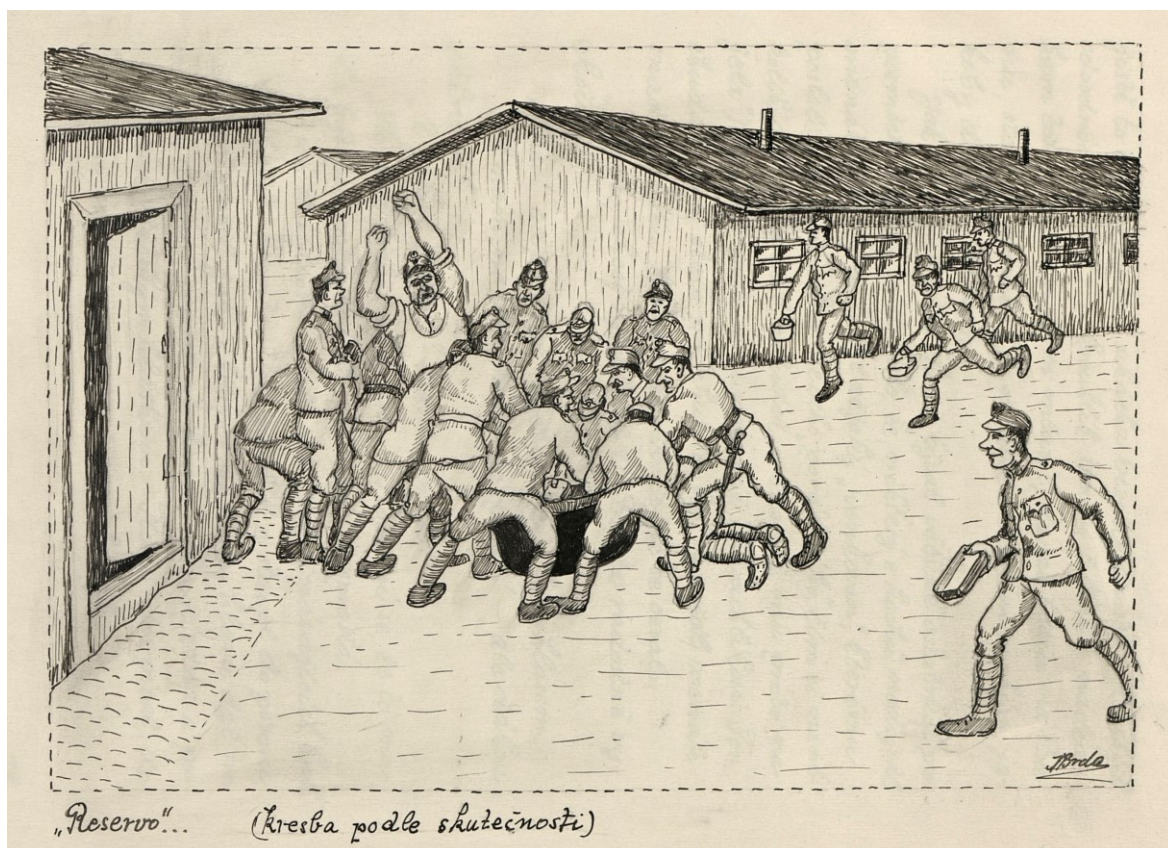
41) Nedostatek potravin nutil i vojáky na frontě využívat vhodnou půdu k hospodaření, na fotografii vojáci kroměřížského c. a k. pěšího pluku č. 3 v jedné z krasových dolinek na sočské frontě. Slovinsko, 1916.

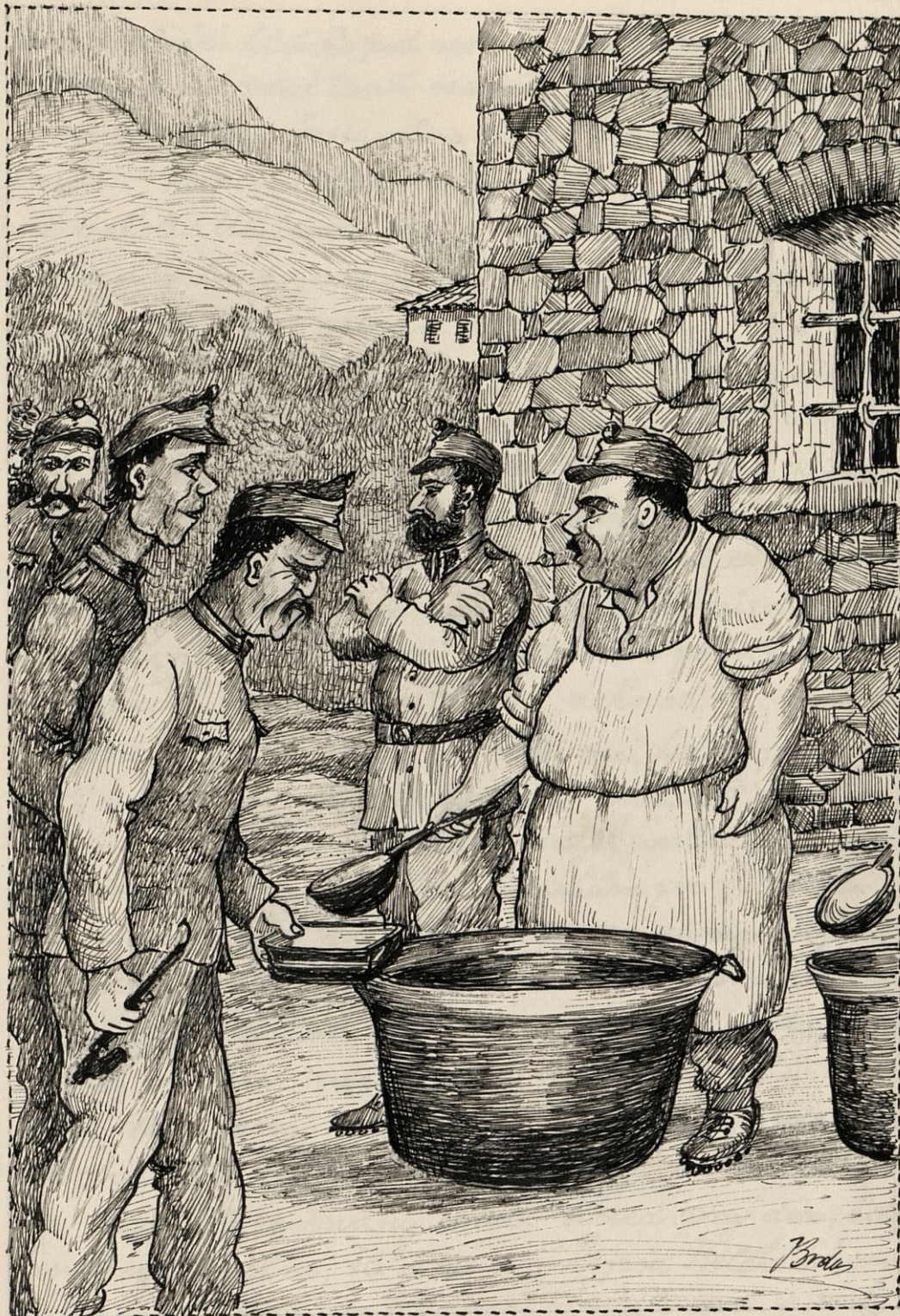
42) Sklizeň v krasové dolince na sočské frontě. Slovinsko, 1916.

43) Na konci roku 1916 se u některých kádrových posádek objevily takzvané „menážkarty“ – jednoduché opatření, aby nikdo nešel na oběd dvakrát. Příslušné datum kuchař při výdeji stravy vždy proštípl. Originální „menážkarta“ pochází z pozůstalosti Jaroslava Brdy.

44) Po obědě nechávali kuchaři neodebraný zbytek stravy k volnému odběru. Protože na všechny se „reservo“ dostat nemohlo, probíhala nad kotlem zuřivá bitva, která někdy semlela i samotného kuchaře. Karikatura Jaroslava Brdy, Bruck nad Murou, 1916.

*Menáž ve vesnici Noarno. - Kuchař Daniček. - šikovatel Zemánek.
Vlček. - Kristek - tomu se ta menáž asi nelíbí...*

45) Výdej oběda z rukou „špekouna“. Karikatura Jaroslava Brdy, Jižní Tyroly, 1915.

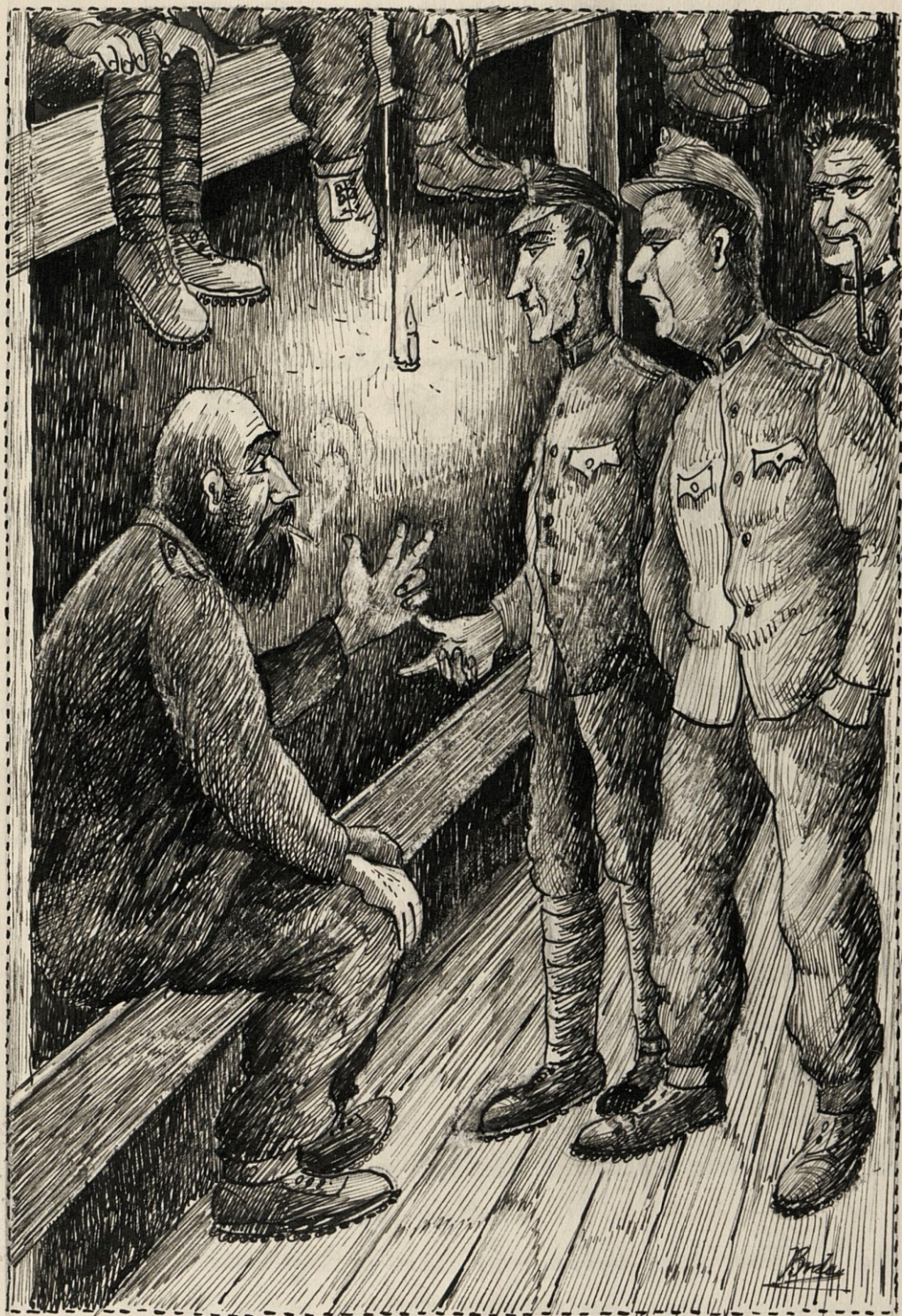
Beseda na latrině.

46) Večerní beseda na latrině, kadibudka vlevo byla určena pro hodnosti od četaře výše.
Karikatura Jaroslava Brdy, Jižní Tyroly, 1915.

Kamarád Hlaváček na rozpacích: „Mám si ještě ukrojit?“

47) Typické dilema vojáků na karikatuře Jaroslava Brdy.

*„Obchodní jednání“: Meier-Diener, Vydra, Mouška.
(Podoba všech tří je zdatá)*

48) Vyjednávání dvojice českých vojáků a jejich židovského spolubojovníka o prodeji slaniny. Karikatura Jaroslava Brdy, Jižní Tyroly, 1915–1916.

Exekuce Moravanů - kaprál Mátl na stráži.

49) Jeden z nejhorších trestů, který vojákům za opilství hrozil, bylo uvázání.
Karikatura Jaroslava Brdy, Jižní Tyroly, 1916.

Der beste Koch.

(Zeichnung von Hans Strohofer.)

„Verfluchter Kerl, wenn du dich noch einmal über die Menage beklagst, geb' ich dir auf der Stell' vierzehn Tag' Urlaub nach Wien, damit du mal 'n richtigen Kriegsraß kennen lernst!“

50) „Pokud se vám odebraná strava nelíbí, pošlu Vás na dovolenou do Vídne!“
V druhé polovině války se mnozí muži hlásili dobrovolně na frontu v naději, že dostanou více jídla než v hladovějícím zápolí.